

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY

SZÜLŐK, KISDEDNEVELŐK, TANITÓK ÉS A NEVELÉSÜGY BARÁTAI SZÁMÁRA

IV, ÉVFOLYAM.

1878.

SZERKESZTETTE:

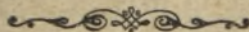
BCU Cluj / Central University Library Cluj

KISS SÁNDOR.

FŐMUNKATÁRS:

VÁRADI KÁROLY.

KIADTA: A KOLOZSMEGYEI TANITÓ-TESTÜLET.

KOLOZSVÁRT, 1878.

NYOMATOTT STEIN J. M. KIR. EGYET. NYOMD. BETÜIVEL.

108130

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TARTALOM.

I. Irány és vezércikkek.

	Szám.	Lap.
1. Bartha Béni. Szülők ne adjatok ajándékul pénzt a gyermekeknek!	XVI.	140.
2. Bárány I. Gyula. A munkássági ösztön (2 közlemény.)	VI. VII.	51. 59.
3. Demeter Sámuel. Tanévet megnyitó beszéd.	XVII—XVIII.	145.
4. Dr. Emericzy Géza. Minő különleges intézkedések által lehet a család és iskola közti egyenes összeköttetést szorosabbra fűzni?	VII.	57.
5. Felméri Lajos. Keleti kérdés a népiskolázásban.	XII.	101.
6. Kiss Sándor. Az elemi iskolás gyermekek szabályszerű templomba járatásához (2 cikk)	VIII. IX.	66. 73.
— — Tanév elején.	XIII.	110.
7. Madzsar János. A harmadik egyetemes gyűlés tételeihez (2 cikk.)	X. XI.	81. 93.
8. Névtelen. (A szerkesztőség) Előfizetési felhívás a „Cs. és I.“ IV. folyamára	I.	1.
— — (A szerkesztőség) Lapunk t. pártolóihoz (a II. félév kezdetén)	X.	81.
— — (—r.) A tankötelezettség újabb megszabása.	X.	85.
— — (K. S.) Horváth Mihály halálára	XIII.	109.
— — (A szerkesztőség.) Lapunk t. pártolóihoz (az évfolyam végén.)	XX.	173.
Sámi László. A hosszú estvékre	I.	2.
Sámi László beszéde, melylyel, mint iskolaszéki elnök a kolozsvári első községi elemi iskolát megnyitotta	XVI.	138.
10. Somogyi Sándor. Hogyan lehetne a tanulók rendes iskolába járását és a teljes hat osztályú népiskola bevezetését biztosítani?	IV.	32.
11. Szász Béla. „Én.“ (Felolvasás a kolozsmegyei tanító-testület-közgyűlésén) XVII—XVIII.	XVII—XVIII.	145.
12. Téglás Gábor. Tanító-egyesületeink teendője a népiskolai muzeumok érdekében	II.	13.
Váradi Károly. A felekezeti iskolák kiközösítése (2 cikk)	III. IV.	21. 29.
— — A gyermekek, mint szüleik nevelői 2 cikk)	XIX. XX.	165. 173.

II. Gyakorlati cikkek.

1. Bartha Béni. Hogy lesznek a rossz tanulók? (3 közlemény)	VIII. IX. X.	68. 73. 83.
2. Gagy Samu. A kézimunka szükségessége annak tanítása a népiskolában (2 cikk) V. VI.	V. VI.	37. 49.
3. Kiss Sándor. A történelem tanítása a népiskolában (2 közl.)	XIV. XV.	121. 129.
4. Névtelen. Az iskolai egészségügy köréből (4 közlemény.)		
I. Az iskolák építésénél irányadó szempontok	VII.	60.
II. Az iskolai levegő és szellőztetés	X.	88.
III. Az iskolai fűtés és világítás	XIX.	168.
IV. Az iskolai padok és asztalokról	XX.	176.

Lap. Szám.

5. Parádi Kálmán. A természetrajz összehasonlító tanításáról (3 közl.) I. V. VI.	I. V. VI.	3. 40. 52.
6. Török Sándor. A tananyagok gyűrűzetes tanfolyamok szerint való beosztásáról, vonatkozással a beszéd- és értelemgyakorlatokra és a szemléleti képek használatára	X.	86.

III. Könyvismertetés, irodalom.

1. Debreczeni József. Természet- és vegytan, a mindennapi és ismétlő iskolák számára. Irta Dr. Emericzy Géza. (2 közl.)	XI. XII.	97. 106.
2. Kniszbeck Alajos. Népiskolai tankönyv olvasmányokkal, a magyarhoni népiskolák mindennapi és ismétlő iskolái számára. Irta Bánhegyi I. és Dr. Emericzy G.	I.	6.
— — Föld- és természetrajz népiskolák számára. Irta János Ferencz	III.	25.
3. Névtelen (K. S.) Pestalozzi Henrik: Lénárd és Gertrud. Magyarra fordította Zsengeri Samu	VII.	61.
— — (F. A.) Egy könyv, melynél csak eszméi győzedelme érne többet. (Smiles: Takarékoság) Tárcában	X.	89.
— — (Dr. B. I.) A tanító mint orvos. Kijadja Adler W.; magyarra fordították Losonczi L. és Mikler S. (2 közl.) XIII. XIV.	XIII. XIV.	116. 126.
4. Parádi Kálmán. A Lehmann-féle Zoologia Atlas	II.	17.
5. Török Sándor. Vezérkönyv a magyar nyelv tanításában. Tanítóképezdek és néptanítók számára írta Madzsar János	IV.	34.

Ezen kívül számos irodalmi újdonság és vállalat felemlítése, ajánlása az I. VIII. XI. XIII. XV. XVII—XVIII. XX, számokban.

IV. Egyesületi közlemények.

1. A kolozsmegyei tanítótestület vitanestélyei az 1877. aug. 26-án 21,678 sz. alatt kiadott új népiskolai tanterv felett. Közli R. I.	II. III. V. VIII.	8. 26. 44. 70.
2. Az „Eötvös-alap“ gyűjtő központi bizottságának pályázati felhívása ez alaptól kitűzött ösztöndíjak elnyerésére	IV.	32.
3. A székely-kereszturi tanítókör febr. 13-án tartott közgyűlése. Közli: K—k.	V.	45.
4. A magyarországi néptanítók egyet. gyűlése által kiküldött 50 es bizottságnak a III. e t. gyűlés megtartására vonatkozó felhívása	VIII.	65.
5. A székely-kereszturi tanítói kör april 10-én tartott gyűlése. Közli K—k.	IX.	79.
6. Az erdővidéki tanító-testület april 12-én tartott vándorgyűlése	X.	92.

7. **Magyarországi népnevelő-egyletek** szövetségének az aradvidéki tanító-egylet által készített alapszabály tervezete (2 közlemény) XI. XII. 96. 104.
8. **A magyarországi néptanítók III. egyet gyűlése** Budapesten, aug. 20. 21. 22. és 23-ik napján (2 közl.) XIII. XIV. 111. 123.
9. **A kolozsmegyei tanítótestület közp. választmányának véleménye a III. e. tanítógyűlésre kitűzött tételeket illetőleg** (2 közlemény) XIII, XIV. 113. 124,
10. **Meghívás a kolozsmegyei tanítótestület közgyűlésére** XVI, 137.
11. **A kolozsmegyei tanítótestület 1878. okt. 30. 31. és nov. 1-én tartandó közgyűlésének sorrendje** XVI. 137.
12. **Az erdővidéki tanítótestület sept. 28-án tartott közgyűlése.** Közli: Rikai. XVI. 144.
13. **A kisdednevelők orsz. egylete választmányának felhívása a kisdednevelés ügyének érdekében** XVII—XVIII. 149.
14. **A kolozsmegyei tanítótestület f. évi oct. 30. 31. és nov. 1-én tartott közgyűlése, alelnök Benódek József beszédének közlésével.** Közli: Rieger Imre XVII—XVIII. 153.
15. **A kolozsmegyei tanítótestület évi működéséről szóló titkári jelentés Paal Ferencztől** (3 közl.) XVII—XVIII. XIX. XX. 158. 169. 178.
16. **A győr-vidéki tanító-egyletnek okt. 23-án tartott közgyűlése.** Közli: Kucelnik Vilma XIX. 170.
17. **A sepsi tanítói járáskör nov. 4-ikén tartott gyűlése.** Közli: Cserei Gyula. XX. 179.

V. Tárca-cikkek s hasonlóak.

1. **Boér Miklós.** *A népnevelés a babonák és népszokásokkal szemben.* (2 közl.) XIX. XX. 167. 177.
2. **Gajmossy Iván.** *Rousseau „Emiljé”-ből tanulmány* (5. közl.) I. II. III. V. VII. 4. 19. 27. 46. 62.
3. **Gesztessi Etelka — Kozma Józsefné.** *A megszólás — a rágalom.* I. 9.
4. **Hegedüs István.** *A cselédek a családban.* (5 közl.) VI. IX. XI. XII. XIII. 53. 78. 98. 107. 117.

5. **Kiss Sándor.** *A gyermekek nevelése a primitív népeknél* (3 közl.) XVI XVII—XVIII. XIX. 142. 162. 171.
6. **Névtelen** (K. G. E.) *Az életmódról* . XV. 135.

VI. Hazai és külföldi szemle.

1. **Külföldi szemle** (T. Gy.) I. 8.
2. **Belföldi szemle.** „Az egyet. tanítógyűlés megtarthatásáról” — Néptanoda. — „Prot. tanáregylet alakítása” — Evangyeliomi prot. lap. — „A nevelészet történetéről általában és annak irodalmáról és tanításáról különösen.” Tanügyi füzetek. (K. S.) . . V 41.
3. **A vallás és közoktatásügyi m. kir. ministerium hatodik jelentése.** Tanáregyl. közlöny V. 42.
4. **Külföldi szemle.** Németország tanítézeinek statist. átnézése. — Franciaországi tanügyi mozgalmak. V. 46.
- Paedagogiai muzeumok jelen állása a művelt államokban.** „Manuel de l'inst. primaire” után (h. i.) VIII. 69.
6. **Belföldi szemle.** „Ötezer néptanító érdekében” (kik a tanítói nyugdíjintézetbe nem vétettek fel.) Népn. Lapja. (K. S.)
7. **A tanulók tulterheltségéről** Kjellberg Gusztáv, az upsalai tébolyda igazgatója. XII. 106.
8. **A közoktatás a párizsi közkiállításban** a „Manuel General” után H. I. (5 közl.) I. Anglia, Canada. XIV. 122.
II. Egyesült Államok, Olaszország. XV. 131.
III. Japán, Spanyolország, Magyarország. XVI. 139.
IV. Austria, Oroszország, Svájc. XVII—XVIII. 151.
V. Belgium. XX. 175.
9. **Kolozsvár közoktatásügye.** (2 közl.) XV. XVII—XVIII. 132. 160.

VI. Vegyesek.

E rovatban tanügyi híreket, egyleti rövid tudósításokat, irodalmi újdonságokat, megürült tanítói állomásokra s irodalmi kiadványokra hirdetések, a lapdíjak befizetéséről szóló nyilvános nyugtatványokat közöltünk.

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

VÁRADI KÁROLY

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Rovatvezetők: **BENEDEK SAMU, HEGEDŰS ISTVÁN, PARÁDI KÁLMÁN.**

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik Óvár. Bástyautca 1. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagúta, 7. sz. a.) küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

CSALÁD ÉS ISKOLA

1878-ik évi, IV. folyamára.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Három éve már, hogy fennáll lapunk s ezért, a midőn annak jelen — negyedik évi — folyamára kérjük t. olvasóink pártolását, már eléggé esmeretes programunkra s eddig imüködésünkre hivatkozunk.

Három éve mult már, hogy a kolozsmegyei tanítótestület megindította e vállalatát, azon kitűzött céllal, hogy a nevelés azon két tényezője közt, melyeknek nevét e lap homlokán viseli, az összhangzatos működést elősegítse, az egymás megértését megkönnyítse. E kitűzött célunk valósítása volt programunk a multban, s ez leend törekvésünk a jövőben is.

Hogy mennyiben sikerült célunk megközelítésére az irányt és eszközöket megtalálnunk: lapunk t. olvasói ítéljék meg azt a három éves pályánk kezeik között levő munkájából. Ott van rövid bár, de legalább — hisszük — létjogosultságunk mellett támogatólag szóló multunk.

És ha e multból, munkálkodásunk eredményeül, legalább ennyit valóban kinyertünk, akkor a jövőt illetőleg a sikernek még biztatóbb reményével fogunk munkánkhoz. A kiadó egyeslet ugyanis, hogy a „Család és Iskola“ hivatását a jövőben még sikeresebben betölthesse, a szerkesztőség belmunkatársaiul olyan szakfériakat volt szerencsés megnyerni, kiknek neve elég kezesség arra, hogy vállalatunk becsülettel fogja megállni helyét. A főmunkatársi tisztelet **Váradí Károly**, polgár-iskolai igazgató ur s e lapok korábbi szerkesztője volt szives elvállalni; a gyakorlati cikkek rovatának vezetésére **Benedek Samu**, képezdei gyakorló isk. tanító ur, a tárcához **Hegedűs István** s a könyvszemle és természettudományi cikkekhez **Parádi Kálmán** főgymnasiumi tanár urak voltak szivesek rovatvezetőkül vállalkozni.

Lapunk beosztása marad az eddigi, azon különbséggel, hogy állandó rovatainkhoz még egy fog járulni „Vidéki tanügy“ címmel; továbbá több figyelmet fordítunk a külföldi tanügyi mozgalmakra s lapunk kerete által megengedett arányban gondot fordítunk az iskolai egészségtan (hygiéna) követelményeire is. E tekintetek érdemlegesebb felkarolására a gyakorlat vezetett bennünket s azok által, meg vagyunk győződve, ha csak némileg is sikerül megoldani feladatunkat, az ügynek teszünk jó szolgálatot.

Az előfizetési feltételek szintén maradnak az eddigiiek; az az: előfizetési díj félévre 1 frt 50 kr, egész évre 3 frt.

Jelen számunkhoz egy feliv melléklet van csatolva.

T. gyűjtőknek 8 előfizető után egy, 12 után két tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Midőn ismételve kérjük t. olvasóinkat és általában a nevelésügy barátait lapunk pártolására, annak terjesztésére, egyszersmint kedves kötelességünknek ismerjük hálás köszönetünket mondani t. munkatársainknak, kik oly odaadással támogatták vállalatunkat. E becses és megítisztelő támogatásukra szabadjon számítanunk a jövőben is, annyival is inkább, mert a kiadó egyesület határozata folytán, **a figyelemre méltóbb és tartalmasabb cikkeket, habár mérsékelt fokozat szerint is, ezután díjazni fogjuk.**

Kolozsvárt, 1878 január 1-én.

A szerkesztőség.

A hosszú estvékre.

A régi költők és vallás-alapítók egy olyan „boldog aranykort” emlegettek, melyben az ember minden szükségét, munka és fáradság nélkül, ingyen kielégíthette.

Mióta ez a „boldog aranykor” lejárt és a gondviselés csak úgy segít az emberen, ha előbb az ember segít magán: becsületes ember mindenhez, mire szüksége van munkával, vagy újabb kifejezés szerint: pénzzel juthat.

Testünk könnyen romló szövetből van. Hogy tápláljuk, melengessük, fűröszszük, öltöztessük, elszálásoljuk: pénz kell.

Értelmi tehetségeink csak csirában vannak meg, hogy ezeket kifejléshessük: pénz kell.

Érzelmek, az élet, az örömök és fájdalmak által szálónként nőnek, hogy ezeket nemesíthessük: pénz kell.

Röviden, hogy családunk, hazánk és az emberiség iránt tartozó becsületbeli kötelességeinket teljesíthessük: pénz kell.

Ha mindenhez, sokszor még az egészséghez és jó kedvhez is, csak pénzzel juthatunk, természetes, hogy ereje és értelme szerint mindenki a pénzt keresi.

A ki kevesebb pénzt szerez, mint mennyit elfogyaszt: terhére esik családjának, hazájának és az emberiségnek.

A ki annyit keres, mennyit elfogyaszt, nem árt, de nem is használ: mintha nem is léteznék.

Csak a ki többet szerez, mint elfogyaszt, tartozik a haladás táborához. Ezek nélkül az ember hármas élete: a test, a szív és értelem élete soha ki nem fejlődött volna, más szókkal: ipar, művészet és tudomány, az emberiség hármas életének hármas dicsősége, ma nem léteznének.

Miképen sorakozhatik e harmadik táborhoz a legegyszerűbb ember is, a' La Fontaine tejes asz-

szonyról irt ismeretes meséjének némi változtatásával, szándéksom megmutatni.

A mese tartalma:

Egy szegény asszony eladás végett, a szomszéd városba fején egy forint áru tejet vitt és utjában a következő számítást csinálta:

Eladom a tejet és árából száz tojást veszek. A tojásokat kiköltetem s a csirkékből bejövő pénzből egy sovány disznót vásárlak, meghizlalom, eladom, s veszek a pénzzel egy borjadzó tehenet, mely borjával együtt csakhamar száz forintot ér. Ekkor a mese szerint, a szegény asszony szépen meghajtván magát, a teje előmlött és terve, számítása meg-hiusult.

A mi célunkra más tanúság kell mint La Fontaine-nak.

Tegyük fel, hogy a tej nem ömlött el. A tejes-asszony a pénzzaparítás vagy is a tőke teremtés módját fejecskéjében igen helyesen combinalta, kis tőkéjét, az egy forintot, munka és takarékosság által megszázezorozta, mert szerzett magának száz forintot érő kérődző tőkét. És minthogy tőkéjét majdnem semmiből csinálta, az emberiség szempontjából többet használt, mint a ki a börzén százezereket nyer.

Ez a száz forintot érő kérődző tőke a tejes-asszonyra nézve: jóllét eszköze, szerszám, mely könnyebbé teszi a további munkát és végre kezdete nagyobb tőkének.

A szegény tejes asszonynak egy kis fia volt. Mint becsületes anya, legtöbbet arról gondolkozott, mikép szedhesse ki gyermeke élet-utjából a szűrő töviseket, vagyis, hogyan tehesse rá nézve az életet kedvesebbé.

Egy száz forintos tőkét már sokfélekép lehet szaparítani. A tejes-asszony nem ok nélkül tapasztalta, hogy ha egy borjut, mely 8 frtot ért s melynek két évi kitartása 32 frtba kerül, eladhat 80

frtért, többet nyer, mint minden más megkísértett módon. Ebből azt következtette, hogy az élő természetbe legjövendőbbben lehet a tőkét elhelyezni.

A jónak ismert uton és módon tőkéjét idő folyán négyezer forintra nevelte.

Mit csináljon négy ezer forinttal? Ismerősei közül többen azt tanácsolták, helyezze el valamelyik takarékpénztárnál, mert mire fia emberkort ért, husz-ezer forint lesz belőle. És ez elég szép összeg arra, hogy életét kényelmesebbé tegye, mint az anyáé volt.

A tejes-asszony az adott tanács után gondolkozott és számított.

Elgondolta, hogy az emberek közt — a polgári egyenlőség dacára — olyan különbségek vannak, mint egy száz forintos és egy-egy krajcáros pénzjegy között; és hogy e különbségnek rendes viszonyok között csak a műveltség és képesség terjedelme lehet az oka.

Elgondolta, hogy mennél hasznosabb tud valaki embertársaira nézve lenni, annál hasznosabbak reá nézve embertársai is.

Elgondolta, hogy olyan ember, ki csak megszámlálható kincsesel bír, könnyen koldus is lehet.

Ezek elgondolása után a négyezer forintot sem egyik, sem másik takarékpénztárba vagy bankba nem helyezte el, de egészen fia nevelésére és kiképzésére fordította.

A fiúnak, mire emberkort ért, nem volt husz-ezer forintja, de volt olyan tőkéje, melytől sem hűtelen kezelők, sem tolvajok, sem tűz, sem víz, sem háboru meg nem foszthatták.

Helyesen cselekedett-e a szerető jó anya? Igen helyesen!

Egy jól nevelt és képzett ifjúból sok minden lehet. A tejes-asszony fia egy nagy álladalmi biztosító intézetnél vezérigazgató lett ötezer forint évi díj mellett. Csaknem huszezer forintot érő tőke volt.

Alig észrevehető az a redő a tenger színén, mely többekkel egyesülve terhes hajokat tova szállító hullámmá válik. Egy krajcár alig mondható valami értéknek, de többekkel egyesülve, a tejes-asszony példája szerint, gyümölcsöző tőkévé válhatik.

Ha a tőke elpazarlás nem csak az egyén kára, de a hazáé és emberiségé is, következőleg a tőke alakítás nemcsak az egyén haszna, de a hazáé és emberiségé is.

Gondolkozzunk a tejes-asszony számítása, eljárása felett és kövessük.

Gyermekeinknek a legbiztosabb tőkét ez uton szerezhethjük meg.

Sámi László.

A természetrajz összehasonlító tanításáról.

Hogy egy nagy paedagogus gondolatával kezdjem fejtegetésem, ki egyszersmind természettudós, idézem Spencer Herbert következő tételét: „az emberi vélemény három fejlődési szakon megy keresztül: első a tudatlanok egy véleményen levése, második a vizsgálódók véleményeltérése s a harmadik a bölcsek egyező véleménye.“ Ha állithatom is azt, hogy a természettudomány egyes ismeretkörceiben (számтан, természettan) a módszeres tanítás megkapta a maga medrét és hogy az öntudatos tanító alant és fent a „bölcsek egyező véleménye“ szerint termékenyítheti meg általa a talajt: a természetrajz divatos tanmódszereiről oly kedvező nyilatkozatot nem tehetek. Nem igazolom állításomat a különböző rangu és rendü vizsgálatokon szerzett tapasztalataimmal, mert nem akarok személyeskedni, hanem hivatkozom az e téren megjelent tankönyvekre, melyek valóságos tárházai a sokféle, gyakran épen elmentéses módszertani irányoknak, sőt ugyanazon szerző munkáinak egymásra következett kiadásában más és más irányelveknek hódolt. Ki ne ismerné Kriesch János műegyetemi tanárnak „a természetrajz elemei“ című munkáját? Valóban érdekes módszertani tanulmány és fényes érv állításomhoz az a metamorphosis, melyen az idézett tankönyv átment, a míg az ötödik, minden tekintetben kitünő kiadása látott napvilágot. És mind ezen nincs miért csodálkoznunk! Alig 20—25 éve, hogy e téren is megindult a mozgalom és hogy a tanítás módszerét illető véleményeltérés harca foly. Csak nem régóta lehet örvidenünk annak, hogy a tanítói körökben elismertett a természetrajz képző ereje és paedagogiai értéke és csak most, rövid 15 év óta, lehet örvidenünk szerencsés lendületének, melyet az által nyert, hogy genialis buvárok és gondolkodók kiterjesztették figyelmüket a csodásnak látszó külsőségekre is és kimutatták az egységes okokat, az alapterveket, melyek az egyéneknek a végtelenségig menő alakulásaiban nyilvánulnak. Ekként tul volnánk a tudatlanok meddő állapotain. A természetrajz, mint egy terebélyes fa, ma már nemcsak erős hajtásokat, hanem virágot és gyümölcsöt is hoz. Éltető forrásai: a felfedezések szebbnél szebb világításba helyezik egyes ágait, úgy, hogy szépségének akár hallomás, akár közvetlen szemlélés folytán fel kellett sokakban ébreszteni a megismerés vágyát. És épen szépségeinek sokasága és az előszeretet valamelyik iránt lőn bölcsoje a vizsgálódó tanítók véleményeltérésének.

Ilyen körülmények között lehet-e fontosabb kötelességünk, mint a gyakorlat terén szerzett tapasztalatainkkal járulni azon nagy alkotmány felépítéséhez, melyet majd az utókor a „bölcsek egyező véleménye“ szerint való tanmódszernek nevez? Ne feledjük, hogy az életre való tanmódszernek melegágya a gyakorló oktatók önbírálata és készsége, melylyel eljárásukról számot adni, szakismeretüket pedig szélesíteni és megszilárdítani tartoznak. Tenni, az ügyszeretet hangján felszólalni és eszmecserét indítani, csak azok szemében tűnhetik hiúságnak, kik hivatásukat félreértik, vagy a kiknek van okuk követni azt a jezsuita elvet: bene vivit, qui bene latet.

Ezen meggyőződésem és egy nem régen olvasott reflexio, mely körülbelül így hangzik: „a természetrajz tanításánál deductiv alakot használtam . . . azért mert a nagytömegű tananyag elsajátítására hetenként két óra oly kevés idő, hogy inductiv alakban még csak előadni is lehetetlennek tartom“ — indítottak, hogy közzé tegyem nézeteimet az összehasonlító szemléltetés s tanítás érdekében, mely tapasztalatom szerint, rövid és inductiv úton deríti ki a tantárgy szabályait és sarkigazságait, és különösen a természetrajz terén, előlegezés nélkül, azaz meggyőző erővel bonyolítja ki az alapul taglalt ismeretekből a rendszer elveit. Fejtegetésem a célhoz híven, a tanítóképzési képzésfoknak megfelelő magaslapon mozog.

Meg kell még jegyeznem, hogy tárgyunk a leíró természetrajz (ezen alkalommal az állattan). Ehez képest az általam érzett inductio mind az egyéni külsőnek (szín, alak, mozgás, szokásbeli tulajdonságoknak) mind belső, de szabad szemmel megkülönböztethető és leírható szervek összehasonlításában jut érvényre. Itt van helye a physiologiai becslésnek, illetőleg a részeknek szerkezetét kapcsolatba lehet és kell hozni a munkával, melyet végeznek, a céllal, melyet betöltenek s a körülményekkel, melyek közt szerepelnek, de nincs helye az anatómiai oknyomozásnak; ez a tudományos természetrajz feladata (az összehasonlító bonc. élet- és fejlődéséé.)

Magyarázó példákat hozok fel. Azon időben, midőn Goethe az összehasonlító bonctant tanulmányozta, az ember és a többi emlős állat közt azt tartották a legfontosabb bonctani különbségnek, hogy az embernek ninesen közép állsontja. Ezen közép állsont a két felső állsontfél közt levő rész, melyben a felső metszőfogak vannak. Mivel minden többi ismert emlősnél e csont megvolt, Goethe azon inductiv következtetést vonta ebből, hogy e csont minden emlős állatnak közöstudajdona. Mivel továbbá az ember a többi testi sajátágokra nézve lényegesen nem különbözik az emlős állatoktól, azon deductiv következtetésre is jutott, hogy az embernél is kell ily csontnak léteznie és valóban az emberi fejtáv pontos vizsgálata folytán sikerült is azt felfedeznie és így deductiv következtetését ténylegesen is bebizonyítania!

Huxley az összes gerinces állatok alakjainak, szerkezetének és kifejlődési jelenségeinek megegyezéséből azt a következtetést huzta, hogy minden gerinces állat egyetlen eredeti, közös törzsalaktól ered, melyet Haecckel a dárdahalacsckában (Amphioxus) ismert fel. Ez inductiv következtetés. Midőn azonban e két buvár ezen közös eredetet az emberre nézve is állította, minthogy az a többi viszonyokban lényegesen megegyezik a gerinces állatokkal, következtetésük deductiv alakuvá és értéküvé vált.

Midőn Huxley a legpontosabb összehasonlító bonctani vizsgálatok alapján, kimondta azt az igen fontos tételt, hogy az ember és a legtökéletesebb majmok (gorilla, csimpanz) közt létező bonctani különbségek kisebbek, mint az utókbíak és az alsóbbrendű majmok között mutatkoznak, inductiv alakú és erejű volt következtetése, de már deductiv alakot öltött az ebből huzott következtetése mely szerint az emberi nem a valódi majmokból fejlődött ki lassanként.

A felhozott példák s — bátran mondhatom — az tudományos állat s növénytan egész története azt bizonyítják, hogy a deductiok, az általánosból a különösré, annál biztosabbak és szilárdabbak, minél biztosabbak és szilárdabbak voltak a megelőző, alapul szolgáló inductiok, a különösből az általánosra. Amazok az elméletek, ezek az elméletek próbakövei az adott igazságok. S míg az elméletek mezején a tudomány előharcosai mint hódítók mozognak, az alapvető tanításnak inductiv uton a megállapított igazságok körében kell haladnia, különben dogmatizálássá fajul el.

Ha ezeknek megfontolása után a leíró természetrajz azon igazságaira fordítjuk figyelmünket, melyek az általam megjelölt képzésfok tantárgyát képezik; könnyen tisztába jöhetünk az inductio alakjaival, az összehasonlítás kezdetével s határaival. Ezeknek, valamint az összehasonlítás mikéntjének illusztrálását a jövő számra halasztjuk.

Parádi Kálmán.

Rousseau „Emil“-jéből.

I.

Ha vannak a csaták mezején hősök, kiket „félisten“ elnevezéssel tisztelnek meg az utódok; ha vannak koronás fők, kiket tetteik méltókká tesznek arra, hogy őket alattvalóik „nagy“ „szelid“, avagy éppen „igazságos“ melléknévvel tiszteljenek meg; s ha vannak va kbuzgó egyének, kiket évszázadok multán a szentek sorába felavatnak; mondom, ha mindezek megtörténnek az életben, miért ne lenne helyén, egy emberről legalább munkájában megemlékezni, halálának századik esztendejében?

Legyenek tehát e sorok az egy századdal korábban elhunyt Rousseau János Jakab emlékének szentelve. Szerény emlék, de legalább bizonyítéka an-

nak, hogy a nagyok soha sem hálnak meg, hanem élnek műveikben!

Hiszen, ha ő nem írta volna könyvét, soha sem tanultam volna megismerni a gyermek lelkét; soha sem tudtam volna, hogyan kell a hivatását betölteni akaró tanítónak, tanítványáig leereszkedni; hogyan kell egy személyben tanítónak, nevelőnek, játzó-pajtásnak és atyának lenni.

Hogy ma mindezt tudni vélem, neked köszönöm, ki egy századot keresztül álmodtál már lenni az anyaföld kebelében; ki tekervényes életpályádon megmutattad, hogy a tévedések és a bűn nem egy fogalom; megmutattad, hogy a ki tévedt, lehet még nemies és nagy, míg a bűnöst a véték tudata megtöri; neked, ki nem valál egy nemzetnek sem fia s kít mégis egy világrész büszkén vallana magáénak: neked köszönöm Rousseau János Jakab.

II.

..... „A gyermek első siránkozása kérelemnek tekintendő, de ha ezt tekintetbe vesszük, majd parancsolni fog; eleinte csak segítséget kér, később szolgálatunkat követeli. Ekkép keletkezik gyengeségük érzéséből — honnan függésük is ered — a hatalom és uralom utáni vágy; de mivel ez a vágy nem annyira a gyermek szükségai, mint inkább a mi szolgálatra való készségünk által idéztetik elő; azért itt kezdődik mutatkozni azon erkölcsi hatás, melynek nem a természet a közvetlen okozója. Ebből az is kiviláglik, hogy miért oly fontos azon titkos célzat kifürkészése, mely a gyermek kiáltását és aremozdulatát előidézi.“ (I. könyv 44 lap.)

A csecsemő élet és lelki tevékenységét megfigyelték már valamikor, jó szülők? Bizonyára nem annyira, hogy a fennebbi igazságokat magatoknak elvontátok vagy elvonhattátok volna. Van-e szánandóbb család, mint az, hol egy kis zsarnok fekszik a bölcsőben, a kinek minden aremozdulata a család tagjainak egy-egy elodázhatlan parancsolat? S ha halljátok panasolni az ilyeneket, s ha a külmáz is testökön van selyem és bársony képében: van-e bátorságotok nyiltan szemükbe mondani: ön magatok vagyatok ok a nyomorúságnak!? Bizony kevesen vannak ilyenek; hiszen ki tenné fel arról a kis ártatlanról, hogy határtalan tehetetlenségében zsarnok tudjon lenni? Ki volna olyan balga, feltenni róla, hogy kinozni akarja anyját, szülőit? ... Pedigám az az ártatlan csecsemő biztos tudatával bir annak, hogy csak félre kell huznia arcát s párosával rohannak hozzá, hogy nyugtalan-ságát megszüntessék; az a kis ártatlan jól ismeri a hangot már, mely anyjánál a félelemnek kifejezése s mely azonnal ellebben, a mint gyermekének siró-szózatát meghallja.

A természet örök törvényénél fogva be van oltva a szülői szeretet a kebelbe, nemcsak az embernél, de

még az állatoknál is, bölcselkednek sokan: igazuk van. De a mód nélkül való szeretetet magyarul majomszeretetnek hívják.

Természetes, hogy a bölcsőben fekvő gyermek még nem bir tiszta, teljes fogalmával annak, hogy mi a szeretet és mi a zsarnokság? csak a vágy, képzelt vagy valódi szükségait azonnal kielégíteni, él nála még; s mivel az eszközökkel teljesen tisztában van: próbáljátok meg és keményítsétek meg szíveteket s ne elégítsétek ki kívánatát, követelését: meg fogjátok látni, hogy a tehetetlen s mégiszsarnok, kényszeríteni fog titeket elhatározástok megtörésére!

És ime: itt a titok kulcsa! A gyermek felnő. Már teljes fogalmával bir a szeretet és zsarnokságnak, de lemondani a gyenge ingatag lélek képtelen; mert édes ám az a gondolat, hogy minden vágyunk teljesül, csak akarnunk kell! Menjetek el az élethez s kérdezzétek meg tőle, hány család lett a tönk áldozata azért csak, mert egy családtagnak minden vágyát teljesítenie kellett? ... Hány családapá átkozta meg öregsége éveiben leányának szívet vérző könyeit, melyek megemésztették öregsége istápját, elpusztították vagyonát? Hány ifju férj fog nektek panasolni keserves hangon nejjére, ki minden dologban könyeivel vett erőt s férjét ideje korán vénítette meg? ... S hány özvegy anya fogja könnyes szemmel panasolni el, hogy míg fia vágyait teljesíteni tudá, addig szeretett édes anyja volt; s mert annak vágyai tehetőségét tulszárnyalják, most eltaszítá magától őt! Őtet, ki éjeinek nyugalmát, napalainak örömét áldozza érte fel. Szegény ősz, ép azzal ástad meg boldogságod sirját, így építéd fel szerencsétlenséged sirig tartó épületét!

És ti munkában és megvetésben megélemedett napszámosai az emberiségnek, mit mondotok? Ti tudjátok s tudjuk veletek anyyi ezereken, hogy a durva követ sokkal könnyebb simára csiszolni, mint azt, melyik már elrontatott! Hányat szedett már reá közülünk a furfangos gyermek ész? Hányszor jöttünk kísértetbe, vádolván önmagunkat, hogy igazágtalan volt cselekedtünk, midőn növendékünk arcán a fájdalom, a méltatlan bűnhődés kinyomatát láttuk? Oh! mert a megérdemlett büntetés és az ártatlanság más színben szokott a gyermek arcán megjelenni! És viszont: hányszor valánk igazágtalanok, midőn nyomára jöttünk, hogy megcsalatánk mások által? Hányszor nem néztük a valódi ártatlanság jelentkezését tettett gonozságnak? ...

Azért vegyétek figyelembe ti szülők Rosseau szavait, melyek teljes értelme hozzátok ez: „Szülők szeressétek gyermekeiteket, de ezen szeretetnek szabjatok határokat, hogy megkönnyítsétek azok haladását az élet útján!“ És ti tanítók: „Ügyeljétek a gyermek munkás-ságára; igyekezzétek lelkébe hatolni, hogy egy rejtett gondolata se legyen előttetek, mert csak így tudjátok őt vezetni és járni

tanítani az élet sikamlós ösvényén.“ Tegyétek tanulmányotok tárgyává a gyermeki lelket!

Nagy szellem! rég prédikáltad s mi ma kezdjük hinni, hogy igaz.

Gajmossi Iván.

KÖNYVISMERTETÉS.*)

I.

Ma midőn a tankönyvgyártás oly divatkórrá változott, hogy a sok közül csak kevés népiskolai tankönyvet találunk, mely a helyes módszertani elvek alapján kidolgozva népiskoláinkban való használatra nézve teljesen megüsse a mértéket; szükséges, hogy ha egy új tankönyv akad kezünkbe azt, mielőtt magunk használatára fölvennők, vagy használat végett másoknak ajánlanók, előbb alaposan áttanulmányozva, annak mind jó, mind pedig rossz oldalával megismerkedjünk.

Két ily ujjonnan kiadott és részben újból átdolgozott népiskolai tankönyvet lesz szerencsém ez alkalommal ismertetni és a tisztelt tagtársak becses figyelmébe ajánlani, a mint és a mennyiben én azokat szerény nézetem szerint a népiskolai használatra többé-kevésbé alkalmasoknak találom.

Ezek elseje: Népiskolai tankönyv olvasmányokkal, a magyarhoninépiskolák mindennapi és ismétlő iskolái számára. Írták: Bánhegyi István. gymn. t. és dr. Emericz Győző, tanítóképződei igazgató. Tartalom: I. Erkölcse nézletten. II. Emberisme. III. Földleírás. IV. Történelem. V. Természettan: ásvány-, növény-, állattan. Negyedik javított és bővített kiadás. Budapest, 1877. Franklin-társulat; ára 50 kr., kötve 60 kr.

Mint már a címlapon is olvashatjuk, e tankönyv a népiskolák hat tantárgyát foglalja magában. Szerzők műveket Rochow „Gyermekbarát“-ja modorában írták, és azt akarják, hogy az tankönyvül és olvasókönyvül is szolgáljon egyaránt. Az egyes tantárgyakat ők igen helyesen olvasmányok alakjában dolgozzák föl; és „míg tankönyvük egyes czikkei egyrészt a szorosabb értelemben veendő tankönyv anyagát nyújtják, másrészt pedig minden egyes cikk olvasmány gyanánt is tekinthető.“ A műhöz a tanító számára egy Emericz által írott „Utmutatás“ van csatolva, mely „a mellett, hogy a tankönyv megírásában elfoglalt álláspontjuk és eljárásuk benső jogosultságát igyekszik igazolni“, egyzersmint kellő utasítást ad a tanító számára az egyes tantárgyak mikénti kezelésére és földolgozására. Nézzük rendre az egyes tantárgyakat, hogy mily eljárás követnek szerzők, azoknak feldolgozásában.

A munkában foglalt tantárgyak elseje: Erkölcse nézletten. Szerzők eme tantárgy tanításának

módját csupán egy példában, egy erkölcsi fogalom nézletetésével, szemléltetésével és keletkeztetésével mutatják be. Fölveszik eme erkölcsi themát: „Tiszteljed atyádat és anyádat, hogy jól legyen dolgod és hosszú életü légy e földön.“ Konkrét esetekből hozzák ki, mely gyermek szereti és mely gyermek tiszteli szülőit. Minden erkölcsi fogalmat nézletetni vagy is szemléltetni kívánnak. És ezen szemléltetések közül csak egy néhány példát idézek itt: „Mikor kicsike voltam, szülőim szememet fedve tartották, ha szemembe nap süttött volna, megvakultam volna. A kis gyermeknek szeme nem bírja a világosságot. A kis gyermek szeme gyenge. Szülőim vigyáztak szemem világára. Szülőim gondot viseltek reám. Szülőimnek köszönöm, hogy nem vagyok vak. Én ezért szeretem szülőimet.“ „Lajos hiszi, hogy szülői sok jót tettek vele, ámbár kicsiny volt. Lajos tudja, hogy most is gondját viselik, hogy szülői, az ő legnagyobb jótevője. Lajos felhasznál minden alkalmat, hogy szolgálatot tehessen szülőinek; ő már most szeretné visszafizetni szülőinek minden jótéteményeiket. Lajos háládatos gyermek“ stb. stb.

Ezek betanításában lehetőleg a kérdező tanalakat kívánják alkalmaztatni.

Második tantárgy: Emberisme.

A) Az ember természetrajzában megismertetik az embereket fajaik, nyelvök és minőségükre nézve.

B) A testtanban szólnak az ember külső és belső részeiről és tagoltságáról.

C) Az egészségtanban szólnak a ruházatról, táplálék, lakás, világosság, mozgás és nyugalomról, az óvatosságról hideg és melegben, végül az okos eljárásról betegségben, mint az egészség ápolásának és főtartásának szükséges eszközeiről. Végül szólnak még a különböző külső és belső betegségekről; a mérgezésekről, vízbefulladásról és ily esetek előfordulása alkalmával szükséges gyors segélyről és eljárásról.

D) Az emberismét rövid illemtannal egészítik ki, melyben szólnak az öltözködés, magatartás, étkezés, beszéd, köszöntés, szerénység, nyájasság, társalkodás és csufolódásról; végül az állatokkal való bánásmódról.

Harmadik tantárgy: Földrajz.

A földrajz tanításában azt az elvet alkalmazzák: Haladj tanításban a közelebbiről a távolabbira, egyszerűről az összetettre. Legelőször ismertetik a világtájakat, hogy a gyermek tájékozni tudja magát; azután következik a tanteremnek, az iskola házának udvarának és kertjének megszemlélése és a helyszínen való földrajzi meghatározása, fölmérése. Miközben a gyermeket a kisebbített mértékkel ismertetik meg és minden megismert és közvetlenül szemlélt helynek a tervrajzát is keletkeztetik a gyermekek által. Azután következnek az iskolával szomszédos házak, az utca, melyben az iskola van, míg végre az egész helység

* Fölvastatott az udvarhelymegyei általános tanítóegylet 1877 évi okt. 11-én tartott évi-közgyűlésén.

tervrajzát elkészítették a gyermekekkel. A helység után annak határa, a szomszédos helységek és az a járás következik, melybe a helység tartozik. A szomszédos járásokat összefoglalva, kikerekítik a megyét, melyben a szülőföld van. A helység határának ismertetésénél a térképen a lakóhely mint központ körül óráköröket rajzoltatnak. A legelső órákört egy fél mérföld hosszú sugárral vonják a térképen kisebbitett mértékkel. A helység határának a körbe eső helyei nincsenek tovább egy félmérföldnél, tehát egy óra járásnál; a körre eső helyek és szomszédos községek épenegy órányira vannak a lakhelytől. A tanításban tovább haladva, a szülőföld mint központ körül huzzák a térképen a 2, 3, 4, 5, 6-ik órákört, mindig egyenlő távolságban. Tankönyvük végén egy honismeit térkép mintáját is adják. Így haladnak folytonosan a közelebbiről a távolabbira. A szülő megye után a szomszédos megyék következnek és ezek összefoglalása által az egész kerület vétehtik föl. Vázlatosan, de elég magvasan szólnak az egyes kerületekről és az azokat képező egyes vármegyékről. Minden megyéből csupán egynehány kiválóbb fontosságú helyet említenek föl. Erdélyt, mint Magyarország 5-dik kerületét tárgyalják; reánk erdélyiekre nézve épen Erdély tárgyalásában hiányos a könyv, a mennyiben Erdélyt a többi kerületekhez képest nagyon is vázlatosan ismerteti, úgy hogy Erdély az egész könyvben nem foglal el többet egy oldalnál. Ez azonban nem a szerzők hibája, kik a Királyhágón tulról valók lévén, azt a részt tartották bővebben tárgyalandónak s ez az oka annak, hogy Erdélylyel ily röviden bántak el. Magyarország tárgyalása után a társországokra kerül a sor, ezt követi a magyar birodalom s az osztrák-magyar monarchia kikerekítése; ezután ismerteti az öt földrészt, elég röviden és érdekesen, közbe-közbe egyegy olvasmányt ad a természetrajz köréből. Legvégül a mértani földrajzból is vesz föl annyit, a mennyi az osztatlan népiskolában is elkerülhetetlenül szükséges. Szól a földről mint égitestről; ismerteti a napot, holdat, bolygókat és az üstökösöket. Mindezt igen érdekes olvasmányok alakjában, nagyrészt Hebel után. Szerzők követve azt az elvet, hogy a földrajzhoz tartozó alkotmánytani fogalmak lehetőleg a földrajz tanításában fejtendő ki, minden kínálkozó alkalmat e tekintetben föl is használtak. Így a helység ismertetésénél kifejtik a család, a község fogalmát. A járásról tanítva, ismer-tetik a polgári és büntető törvénykezést; a szolgabírák és járásbírák hatáskörét. A megye ismertetésénél fej-tik ki annak szervezetét, beszélnek a közigazgatási bi-zottságról, a főispánról és azok hatásköréről stb.

A tanítás minden fokán, a hol csak szükségét látták a tárgy érdekességének emelésére egy-egy költeményt szurtak közbe nevezetesebb költőinktől.

Negyedik tantárgy: Történelem (Alkotmány-tannal).

A történelmet életrajzokban és történeti képekben adják, vagyis a biographikus módszer szerint. El-sőbbben Magyarország történetéből nyujtnak képeket. A tankönyv jó oldalai közé tartozik, hogy nem királyaink viselt dolgaira és főleg háboruira fekteti a fősulyt, hanem Magyarország társadalmi és kulturális viszonyai-ba is enged időnként bepillantást s ez által a külső történetet a belsővel igyekszik összeköttetésbe hozni.

A világtörténelemből csak egy néhány történeti képet ad a tankönyv. Végül az ipar fejlődéséről szól egy néhány cikkben. Ezekben tárgyalja az üveggyártást, papirgyártást, a könyvnyomtatást és a gázvilágítást. A történelemből keveset ad ugyan tankönyvünk, de alig hiszem, hogy kivált az osztatlan népiskolában ennél többet lehessen feldolgozni.

Ötödik tantárgy: Terményrajz.

A terményrajzban előbb tárgyalja az ásványtant, azután a növénytant és végül az állattant. Ez azonban nem teszi azt, hogy a tanító ezen sorrendben tárgyalja a természeti testek három országát; mert ugyan a min. tanterv is ezen egymásutáni sorrendben való tárgyalást ajánlja olyan formán, hogy az V-dik osztályban tanitassanak az ásvány- és növénytan, a VI-ik osztályban pedig az állattan; de semmi sem áll a tanító útjában, hogy Lüben utmutatását követve, a természeti testeket úgy válaszszza meg, hogy a tanuló minden tanfolyamban valami bevégzett egészet találjon és a következő tanfolyam a már tanultaknak csak kibővítéséből álljon. Ennélfogva nem kell a természetrajz rendszerét követve, a három országot egymásután tárgyalni, hanem mindenikből mindenik évfolyamban az aránylag legkönnyebbet és legszükségesebbet. Ez az úgynevezett koncentrikus tanmenet.

Mint már említém a Bánhegyi-Emericy-féle népiskolai tankönyv olyan cikkekre van fölosztva, melyek egyuttal olvasmányul is szolgálhatnak; ennélfogva alkalmas tankönyvül az esetben is, ha a tanító a természeti testek 3 országát nem egymásután, hanem egymásmellett, a koncentrikus tanmenet szerint tanítja. Fényoldala a könyvnek, hogy a régi szokástól eltérőleg mind a három országban az egyes természeti testen kezdi a tárgyalást s csak miután több egy est eltárgyalt, vonja össze azok közös általános tulajdonságait és megalkotja az illető faj, osztály fogalmát, tehát az egyszerűről halad az összetettre, a konkrétól az abstrakra Nézzük elsőbben az ásványtant.

Az ásványok tárgyalásánál a következő eljárást követi: megismerteti az aranyat, ezüstöt, platinát, higany, vas, horgany, cin és ólmot, ezen megismertetett ásványok közös tulajdonságait összefoglalja és megalkotja a fémek, mint az ásványok első osztályának fogalmát. Hasonlóképen ismerteti meg a következő 3 osztályt is, u. m. 2) a kővek és földneműek, 3) sók és 4) az éghető ásványok osztályát. Végül

mind 4 osztály közös tulajdonságait összefoglalva, megállapítja az ásvány fogalmát.

A növény és állattanban a tanmenetre nézve ugyanazon eljárás érvényesül, mint az ásványtanban. Itt is az egyesek tulajdonságainak felsorolása után sorolja föl azok közös, általános tulajdonságait a faj, osztály fogalmának megállapíthatása céljából. A növények csoportosításánál különösen azok hasznára van tekintettel, e mellett azonban az egyes csoportok keretében a természetes osztálylényegébe is enged némi bepillantást.

Igy fölosztja a növényeket: 1-ször fák és bokrok, 2) konyhanövények, 3) takarmányneműek, 4) gabnáneműek, 5) olajos növények 6) fűszernövények, 7) gyógynövények, 8) mérges növények, 9) disz-növényekre. Az említettem osztályokat összefoglalja virágos növények nevezete alatt. Ezután röviden ismerteti a virágtalánokat. Végül szól a növényekről általában; a növény főreszeiről, u. m. szár, gyökér, rügy, levelek és a többi szervek alkatáról és hivatásáról. Betetőzésül adja a növény fogalmának meghatározását.

Az állattanról csak röviden szólhatok, mert csak ismételnem kellene mindazokat, a miket általánosságban az ásvány- és növénytanról elmondottam. A népiskola céljának megfelelő osztályozást visznek ebben is keresztül. Fődolog az állat haszna, vagy kártékonyága. A gerincesek osztályozásánál nem helyeselhető szerzők azon eljárása, hogy a kételtűek és hüllők osztályát egynek veszik, holott e két osztály már a népiskolában is szorosan megkülönböztethető. A gerinceseken kívül még az izállatok közül fölveszik e rovarokat és pókokat. Végül beszélnek az állatokról általában.

Az ásvány, növény és állatokat szerves és szervetlen testekre osztja, a melyek együtt a természeti testeket, a természetet alkotják. Szerzőknek általában a terményrajz tárgyalása sikerült legjobban s ez tankönyvük értékét nagyban emeli. A ki a természetrajz tanításában a tanterv kívánalmainak szorosan meg akar felelni, e tankönyv nyomán azt teheti.

Hatodik tantárgy: Természettan.

A természettan tanítására nézve a min. tanterv részletezi az anyagot. Szerzők tekintetbe véve a tanterv követelményeit, tankönyvüket annak teljesen megfelelőleg dolgozták ki.

Eljárásukban mindent kísérletileg mutatnak be, még pedig lehetőleg egyszerű eszközökkel. A kísérletből tanúságot vonatnak el és a kísérlet alatt észlelt dolgoknak okát is adják. Ez más szóval azt teszi, hogy előbb ismertetik a tünetényt, azután törvényt és végül az okot vagy erőt. Ezután alkalmazzák a tanultakat a közöletre: házi, gazdasági, kézműipari, gyári és gépészeti célokra, valamint a nép közt uralkodó babonák kiirtására. Ugyanezen eljárás van kiszabva a phisika tanítására nézve a min. tantervben is. Azonban hasztalan keresnők a könyvben valami keveset is a vegy-

tanból, pedig a min. tanterv a legegyszerűbb vegyületi tünetények tárgyalását már a népiskolában is kívánja, még pedig lehetőleg kapcsolatosan a phisikai tünetényekkel. Mig tehát egyrészt elmondhatjuk a tankönyv előnyéül azt, hogy szerzők a phisikai tananyag megválasztása és módszeres kezelése által úgy a tanterv követelményeinek, valamint a népiskola céljainak eleget tettek; másrészt azonban szerzők hibájául rovatjuk föl, hogy a vegytanról, mint a tágabb értelemben vett természettan egy részéről, melyet a népiskolák számára a min. tanterv is előír, teljesen megfelelőnek.

Azon édes reményben ringatom magamat, tisztelt tagtársak, hogy a fönnebbiekben a Bánhegyi-Emericzy-féle népiskolai tankönyvet a körülményekhez képest elég kimerítően ismerttettem; szabadjon az elmondottakhoz még csak egy pár nagyobbára általános észrevételt tennem, mely nem fog egyébből állani, mint a tankönyv fölött eddig elmondott észrevételeim rövid összefoglalásából. A Bánhegyi-Emericzy-féle népiskolai tankönyv előnyei: 1) hogy az a min. tanterv tekintetbevételével van kidolgozva; 2) hogy az egyes tantárgyak módszeres kezelése által a mai módszertan elveit érvényesíti; 3) világos és könnyen érthető népies nyelvezte által azon kívánalomnak is megfelel, melyet nyelvezeti tekintetben egy népiskolai tankönyvhöz kötünk. A tankönyv hiányai a következők: 1) Hogy reánk erdélyiekre nézve hiányos Erdély földrajzának és történetének rövid és ugyszólva semmitmondó tárgyalása miatt; 2) hogy a vegytant, mint a népiskola kötelezett tantárgyát föl nem veszi. A mondottam hiányokat azonban a tanító, ki ezen könyvet iskolájában használja, könnyűszerrel pótolhatja. Tudjuk mily bajos a szegény népiskolai tanulóval a sok drága tankönyvet megszereztetni. E könyv a mellett, hogy elég csinosan kiállítva, a népiskola hat tantárgyát foglalja magában, igen olcsónak mondható és behozatala által sok más, tán kevésbé jó és mégis drágább tankönyv megvételétől kimélnők meg a szegény gyermekek szülőit. A Bánhegyi-Emericzy-féle népiskolai tankönyv, különösen az egy tanítóval bíró több osztályu népiskolában használható sikerrel és pótolhat e tekintetben hiányokat.

A műhöz a tanító számára Emericzy által írott utmutatás van csatolva, melynek ára 20 kr. Igen jó utmutatásokat foglal ezen füzetke magában az egyes tantárgyak módszeres kezelésére nézve azon tanító számára, ki a Bánhegyi-Emericzy-féle népiskolai tankönyvet iskolájában a gyermekek kezében tankönyvül használja.

Szerzők utmutatásukban azt mondják, hogy azon iskolákban, hol az ő tan- és olvasókönyvüket használják, nem szükséges külön olvasókönyv. Ezen nézetük indokolt is; mivel mint már többször emlitém, tankönyvük a mellett, hogy olvasmányok alakjában tárgyalja az egyes tantárgyak anyagát, még az egyes

tantárgy tanítása alkalmával, a tanítás minden fokán a tárgy érdekességének emelésére egyes költeményeket is ad nevezetesebb költőinktől. Mivel pedig e könyv a III—VI. osztályok mind a zontantárgyát magában foglalja, melyekre csak a gyermekek kezébe tankönyv

szükséges vagy adható, azért ennek használása által az osztatlan népiskola III. IV. V. és VI. osztályában minden más tankönyv fölöslegessé válik.

Kniszbeck Alajos.

T Á R C S A

C s e v e g é s.

A megszólás — a rágalom.

Csevegés és megszólás, ez még megjárja — mondja szives olvasóm —; sőt nálunk egyértelmű — mondom én. Mi nem tudunk csevegni, a nélkül, hogy megszóljunk. (A multkor hallám, mennyire dicsekedett egy valaki azzal, hogy: bizony éles az ő nyelve; jaj annak, a ki rákerül!) Hanem hogyan lehet a rágalom csevegés?

Higgyék el, hogy annál biztosabban hat, midőn a csevegés alakját veszi fel. Miért ne mondjam tehát én is csevegés alakjában el megjegyzéseimet a rágalomról? Mert irnom kell valamit, megígértem. De miről? Még tegnap nem tudtam, midőn egyszerre két velem szembe jövő nőnek, azaz: az egyiknek e két szava üti meg füleimet: „mindenki megrójjá!” Szegény — gondolám — bárki légy, ha mindenki megró, aligha érdemled! a semmi emberrel nem törődik mindenki. S kész volt határozatom.

Azon hibáról akarok írni, mely sokszor oly nagyon megszorítja, oly nagyon megkeseríti az életet: a megszólásról; de mely, ha roszakaratszülettje, bűnné fajul, s e bűn: a rágalom; mely megöli az erkölcsi lételt, mely élesebben vág a legélesebben kifent törnél, mert a napvilágot kerülve, a sötétségben szövő aljas gonoszsága hálóját; keresi, fürkészi, lesi, számitgatja s tervezgeti, a kiszemelt áldozat melyik szavából, lépéséből vagy tettéből magyarázható ki olyasmi, melylyel őt mind anyagi, mind és főkép erkölcsi tekintetben tönkre lehetne tenni. Ma ennek mond valamit; de előbb hallgatását látszik magának biztosítani; holnap egy másiknak sug valamit a titokszerűség leple alatt; míg végre aljasságának, a semmit sem sejtő s így védelmére sem gondolható tudatlansága által elősegítve, a siker teszi fel koronáját.

Van-e ennél feketébb, undokabb, aljassabb cselekedet?

Az áldozat körül néz; itt huzódnak tőle, kiknek eddig barátságával kérkedheték; ott egy megjegyzést hall, melynek értelmét nem tudja megmagyarázni; amott egy arcátlansággal találkozik, mely gondolkodóba ejti ugyan, de még nem akar neki jelentőséget tulajdonítani s egy darabig mindezt a véletlen művének

hajlandó tartani, míg végre egy „jó barát“ megsugja, „mi a hír?“

Mit tegyen a rágalmazott ekkor? Védje magát?

Ha a rágalom minden munkatéréről leszorította, igen! De ha bármi kis munkássági tér megmaradt számára, huzódjék meg s dolgozzék! Mert, kik oly könnyen hiszik el felőlünk a rosztat, azok barátságán nem sokat veszítettünk; és aztán, védje magát a vétkes; ha az önérzet tiszta, a mentség csak megaláz.

De mi a bűn kútfeje? Honnan ered? Mi az oka, hogy fájdalom! naponta találkozunk vele?

A türelmesség és igazságérzet hiánya!

Más is mondotta már clőttem: az emberek sem ördögök, sem angyalok; megvan mindegyikünknek a magunk bogara, vagyis gyöngesége; a gyöngeség, mi türés-tagadás, nem erény; és ugyancsak résen legyünk, hogy e gyöngeségek vétkekké, bűnökké ne fajuljanak; vagy hogy ne találkozzék véletlenül mégis egy ördög az emberek között, kinck galád tervei kivitelére épen a mi gyöngeségünk ne szolgáljon eszközül mind a magunk, mind a mások megrontásában!

Az egyik szereti a hizelgést, a másik az aláztosságot, a harmadik valóságos majma az illemszabályoknak, (boldog, hogy nincs fontosabb dolga!) a negyedik ellenkezőleg mindenkivel azonnal csókos barát (míg később nem szenvedheti), de ki tudná az emberi szív gyarlóságait mind felsorolni!?

Már most nem úgy vagyunk-e? — — — ha valakinek modora nekünk nem tetszik, szokásai a miénktől eltérnek, ha egyénisége egyik vagy másik tekintetben nem felel meg várakozásainknak vagy követelményeinknek, szóval, ha nekünk nem kellemes jelenség, nem adunk-e hangot e nem tetszésnek egy megrovó, néha nagyon élesen megrovó megjegyzésben?

E megjegyzés megbeszélésre ad alkalmat; az egyik is, a másik is érvekkkel igyekszik állítását támogatni; ha nincs bizonyító oka, keres egyet, ha ez sem elég, még egyet, végre úgy megszapultuk szegényt, hogy a jóból alig marad meg valami rajta s ha ezután találkozunk vele, nem fogunk iránta valami különös figyelmet tanusítani. Egy pár egyén, ki a multkori vitáról semmit sem tud, észreveszi e — no, nevezzük közönyösségnek — tehát e közönyösséget; kérdezősködik oka felől, valaki oly igen szives, közli vele. „Tehát ily egyén?“ „Ilyen.“ „Nó, miattamollehet“.

S ez így terjed, mint a futótűz. Egyszerre csak az a hir: „Mindenki megrójjá” s a szegénynek ugyancsak nem rózsás az élete, pedig éppen úgy tesz eleget kötelességeinek ezentúl, mint eddig. Hát ha még előnyökkel bír, bármily neműek legyenek is azok!?

S ha meggondoljuk, mi okozta mindezt? Egy annak hibáira vagy tán csak annak létező egyéni jellegére a türelmetlenség által sugallt megjegyzésünk; pedig azt megróva, meglehet, magunkat a miénknél nagyobb és jogosabb megrovásnak tettük ki.

De van a megszólásnak egy más oka is: a csevegés vágya vagy szüksége. Sokak szerint a csevegés a műveltségnek egyik jele; sőt a francia azt tartja, hogy csak oly nő igényelheti a „délno” (dame de monde) nevet, a ki ügyesen tud csevegni, öltözködni és köszönni. S bár a közmondás azt tartja: „A ki sokat beszél, vagy sokat tud, vagy sokat hazud” — azt hiszem — minthogy minden sértés nélkül feltehető, hogy nem mindenki tud sokat — nem azért jövünk össze, vagy éppen — nem azért keressük fel egymást, hogy kölcsönösen szép szemcinkben — ha ugyan szépek — gyönyörködjünk, hanem, hogy egy vagy más tárgyról eszmét cseréljünk. Tárgyról, igen tárgyról! nem is személyről, ha csak jót nem tudunk róla mondani, különösen nem körünkbe tartozó egyénről.

De hát mi legyen az tárgy? A férfiaknak a nyilvános élet, melynek megtereintői, tehát részesei is, és képzettségök egyaránt nyújt elég tárgyat eszmecserére. (Bár nem ritkán ők is foglalkoznak a terécs nemes mesterségével s azért nem irtam e sorok címe alá „nőknek.”) De a nők — miről beszéljenek a nők?

A háztartásról? az nem divat; a gyerekekről? sem gyermek, sem gyermekdolog nem tartozik az uri ház — társas köre elé; a divatról beszélve, a fényűzést szitjuk.

Tehát beszélünk, minthogy beszélni csak kell s magunkról csupa szerénységből nem akarunk szólni — más valakiről. Elmondjuk, hogy meg nem foghatjuk, miképen teheti H.-né ezt vagy amazt. „Ah, hát ha halanád, mit s miként beszél! stb.

Meg van a tárgy; már most meg sem akad többé a beszéd, egyik megjegyzést, a másik követi; egyik egyénről a másikra térünk át; félig tréfálva, félig szörnyüködve mondjuk el, mit hallottunk felőlök, mert közelebről senki sem ismeri a társaságban, vagy, a mi ezzel egyenlő, egy évben egyszer találkozik valamelyikök ezzel vagy azzal. Az eredmény: „Nagyon jól mulattam; a társaság élénk s vidám volt.”

Egy ösmerősömmel a multkor azon beszélgettünk, mily embereket szeret mindenki. S ő azt felelé: a ki minden legujabb hirt legelőször tud meg — mondani. S ha semmi újat nem tud — kérdém? Talál fel valamit. És azonnal elmondta nekem a legujabb hirt. Siettem távozni, csak annyit kérdeve előbb, biztos-e benne? Később tudtam meg, hogy az általa említett család tag-

jait személyesen nem is ismeri. Mit tudhatta ő, hogy nem koholmány-e az egész! S mégis tovább adta. De hisz elve szerint cselekedett. És mindezt a türelmetlenség okozza, a türelmetlenség mások gyöngéi iránt, mely türelmetlenség ismét a mi gyöngénk bizonyítéka. És higgyék el, a miénk a veszélyesebb, mert az által hívjuk fel a roszakaratot amannak megfigyelésére. S hát ha ennek galád számításai — mert egyéni érdekei, érzései: a bosszu, gyűlölet, irigység arra ösztönzik saját fekete lelkében e hibákat bűnökké fokozva tárni a világ elé!?

Igy lesz a megszólásból rágalom.

Azt mondhatnák s tán mondja is egyik-másik: szemes, ügyes, politikus: „Ártalmatlanná tette azt, ki lelkébe látott; vagy: „Segített magán. Szemesé a világ.”

De ne feledjük, hogy ha minden uton-módon a magunk érdekeit akarjuk előtérbe tolni, nagyon sokszor fogjuk a másokéit megsérteni, a mi jog- és igazságérzet hiányáról tanuskodik; és ne feledjük, hogy a mit politikának neveznek, az egy ország vagy a közügy érdekében a szükség által sugallt kötelessége az abban működőnek; de magánügyeknél, egyéni érdekek-nél nem alkalmazható ily módja az eljárásnak, mert itt már jellemkérdéssé lesz.

Meglett embereknél e baj orvoslása csaknem lehetetlen. Hanem, ha meg tudjuk előle a gyermek lelkét óvni, akkor a meglett egyén sem fog e hibába esni. Ezt elérendő fejlesztünk a gyermekben minde- nek előtt erős akaratot s ha ezt oda irányozzuk, hogy saját hibái iránt nem lesz clnéző, míg a másokéi iránt részvétet keltünk benne, türelmességre fogjuk szoktatni. És ha benne azon fenkölt gondolkozást ébresztjük, hogy a jót még ellenségében is becsülje, hogy legyen elismerő annak nemes tulajdonai iránt, akkor az igazságérzetet is megszilárdítottuk keblében. Ha pedig mindehez helyes oktatás által szerzett bizonyos tárgyismeret járul, sem megszólni, sem rágalmazni soha senkit nem fog, sem a gyermek, sem az ember.

Gesztesi Etelka — Kozma Józsefné.

IRODALOM.

Szerkesztőségünkbe ujabban beküldött, következő művekre hívjuk fel olvasóink figyelmét:

Kisebbszerű világtörténet jellemképek s életrajzokban. Felső nép-, ismétlő- és polgári iskolák számára írta Führer Ignác, képezdei gyakorló tanító Budapesten. Ára 60 kr. Budapest. Lauffer Vilmos tulajdona. 1878.

Magyar alkotmánytan s abban foglalt polgári jogok és kötelességekről. Tanítóképző intézetek, polgári, felső nép- és kereskedelmi iskolák számára és magánhasználatra, 2-dik teljesen átdolgozott és bővi-

tett kiadás. Irta Mártonffy Márton, polgári iskolai igazgató Kassán. Budapest, 1878. Lauffer Vilmos tulajdona. Ára 60 kr.

Első oktatás a francia nyelvben „magyar kiejtéssel“. Iskolai és házi használatra, írta Führer Ignác, képezdei gyakorló tanító Budán. Budapest. Lauffer V. 1878. Ára 30 kr.

Terményrajz. A népiskolák IV. V. és VI. osztálya használatára, írta Sudy Kapisztrán János, kassai tanító. (A fordítás jogot szerző fentartja) Budapest, 1878. Lauffer Vilmos tulajdona. Ára 36 kr.

Dolinay Gyula „Hasznos mulattató“ és „Lányok Lapja“ című ismert vállalatára kibocsátotta az előfizetési felhívást és mi ezuttal is szíves örömmel hívjuk fel ezen jóra való lapokra a közönség figyelmét. Nem új kísérletről van itt szó, hanem már évek hosszú sora óta fenálló és megerősödött vállalatokról.

A „Hasznos Mulattató“ könyvalaku füzetekben jelenik meg, érdekes közleményeket hozván a mindkét nembeli serdült kora ifjuságnak. Ára negyedévre 1 frt.

A „Lányok Lapja“ kizárólag az ifju hölgyek komoly irányu közlönye, melyből a kitünő szépirodalmi rész mellett a gazdasszonykodási téren is sokat lehet tanulni. Megjelenik harmadfél iven, csinos kiállításban, előfizetési ára negyedévre 1 frt. Mindkét lap együtt megrendelve félévre 3 frt 70 kr. Szerkesztőség és kiadóhivatal, Budapest, Ősz-utca 15 sz.

„Hunyadi-album“ című vállalatunk a nagy közönség részéről a jelen viszonyokhoz képest csaknem példátlan pártfogásban részesült. Eddig közel 800 előfizető jelentkezett, úgy, hogy nemcsak a vállalat, de tiszta jövedelem is biztosítva van a hunyadmegyei előladosodt magyarok javára. Mindamellettt többek felszólítására az előfizetési határidőt jövő év január végig a cél érdekében meghosszabbítjuk. Midőn e helyütt is a közönségnek s lelkes gyűjtőinknek az ügy nevében köszönetünket nyilvánítjuk, felkérjük mindazokat, kik gyűjtőiveket ohajtanak, szíveskedjenek e végett alólírt szerkesztőkhöz fordulni. Az előfizetési pénzek — egy példány ára 2 frt — az Athenacum kiadó hivatalába küldendőek.

Budapest, dec. 22. 1877.

Szathmáry György és György Aladár
a „Hunyadi-album“ szerkesztői.

Énektanító vezérkönyv, népiskolai tanítók számára harmonium vagy zongora kísérettel. Irta Bartalus István. I. II. III. IV. V. VI. évfolyam. Budapest, 1878. Szerző sajátja. Tettei Nándor és társa. Ára 1 frt.

Garaboncás diák, iskolás adomák, deákos ötletek, valódi velős és villanyos viccek változatos és vá-

lasztékos vegyülete a szemenszedett szép számú szellemziskrák szív dertítésre szánt szerzeménye. Közéi ezeregy élce, az iskolák s gyermekvilág virágos tarka rétjéről s a tanítói élet kapálatlan kopár kertjéből lekaszáltta . . . Györfly Iván. Budapest, 1878. Franklin társulat. Ára 1 frt 50 kr.

KÜLFÖLD.

Bajorországban megbukott a tanítók fizetését emelni szándékozó törvényjavaslat! . . . Szomorító hír biz ez, de ha meggondoljuk, hogy csak négy (76 szó 72 ellenében) szavazattal győztek az ügy ellenségei, örvendenünk kell a haladás felett, mert csak pár évtized előtt is, „egyhanguag“ vetettek el hasonló indítványokat ott, hol ma 72-en támogatják 76-al szomben.

Indianapolis, egy észak-amerikai város, úgy látszik, tanítóinak helyzetéről eléggé gondoskodik, mert azok ott meggazdagodni is képesek. Azt olvassuk ugyanis, hogy egy Gregg nevű tanító összes vagyonát iskolai célokra hagyta hátra, mert ennek legnagyobb részét tanítói pályájának köszönhető. A hagyományozott összeg pedig körülbelől 160.000 az az százhatvan ezer frt.

A hesseni tanító özvegyek és árvák gyámitézetének pénzüviszonyai megtekintéséből ránk nézve igen tanulságos adatokra találtunk. Nevezetesen: e kis hercegségben van a nevezett intézetnek 1409 rendes tagja és 108 — nem tanító — rendkívüli tagja. Befizettek egy év alatt 4917,15 m. Az egyesület tőke vagyona 24988,30 m., leltári vagyona 7325 m., takarékpénztári vagyona 1738,78 m., összes éaték: 26800,33 m. Rendkívüli jövedelem 997,45 m. Kiosztatott 256 özvegy és 36 árva között 5387 m. Szép biz az, ha nemcsak a tanítók maguk gondoskodnak magukról, de tanítványaik vagy ezeknek szülői is kegyelettel viseltetnek a nemzetnek ome hű napszámosai iránt!

A dresdai városi tanács közelebből egyszer-mindenkorra kimondotta, hogy a tanítók gyermekei a városi iskolákban tandíjmentesek. Mi még ennyire sem mentünk.

Németországi híres iskolák sem képesek bszüntetni a boszorkányokban való hitet. Kassel városában ugyanis egy 26 éves ifju egy 76 éves vénasszonyt azért bántalmazott, mert az az ő lovait meg merte boszorkányozni, sőt halállal is fenyegette, ha részére 1400 marcot nem varázsol elő. Ezen esemény törvénszéki tárgyalásra került s az ifju a fenyegetésért három havi gondolkodási időre elmarasztaltatott. Vajjon hol nyerte ez ifju miveltését? . . . Nó a mi annyira elmaradt hazánkban hasonló törvénszéki tárgyalásokról még sem olvashatunk.

A porosz iskolai törvényjavaslat elhasználtatott, mert 10—15 millió márka kell annak keresz-

túlviteléhez. Ez alkalommal a referens igen találólag kérde a miniszteriumot: vajjon elnapoltatnék-e az ügy, ha a hadügyi tárca mutatna ekkora szükségletet? . . . már pedig az oktatásügy bizonynyal van az államra nézve oly fontos, mint a hadügy, ha nem fontosabb! Nő, itt egy kissé tuloz a porosz referens.

Schweizban egy gyári törvény létesült, mely szerint a gyárakban nem szabad 15 éven alóli gyermekeket felvenni. Nálunk bizony már a 10 évest is felveszik meszterinasnak, mert a létező törvényt nem hajtják végre. (Népt.)

Az olasz képviselőház — mint ezt a „Schweizerische Lehrerzeitung“ írja — az elemi oktatás kötelezőségét fogadta el. A vallás oktatás fakultatív.

Nápolyban most fogják az első kisednevelő képezdét felállítani.

T. Gy.

VEGYESEK.

Bizalommal kérjük lapunk t. olvasói közül azokat, kik azt ez évfolyamban nem kívánják járattani, sziveskedjenek jelen számunkat visszaküldeni, vagy egy levelezési lapon minket határozatukról értesíteni.

A mult 1877. évre vonatkozó és még be nem küldött lapdíjaknak haladéktalanul kérjük beküldését.

— A középtanodai tanáregylet közgyűlésén Lehner László előadása következtében elhatározott volt, hogy az egylet fog valamit tenni az ifjusági könyvtárak ügyében. Az okt. 9-én tartott ülesben bizottságot nevezett ki a választmány, melynek feladata összeállítani amaz irodalmi művek jegyzékét, melyeket az ifj. könyvtárba megszerzendőnek tart. Ez ügyben a bizottság már tartott ülést nov. havában s egyelőre megállapította a magyar irodalmi művek sorát. A külföldiekre legközelebb kerül a sor.

— A pozsonyi tantestület kérvényt intézett az országgyűléshez, hogy a néptanítók nyugdíjazásáról szóló törvény 33-ik §-a, melyben a községi néptanítóktól az új nyugdíjazási törvény alkotásáig beszédett 2 százalék ezen nyugdíjazási alapba való bekebelezése elrendeltetik, toldassék meg azon hozzáttétellel, melyben kimondassék, hogy ezen befizetett pénz azon tanítóknak, kik a nyugdíjazásba fölvétettek a most folyó évekre számittassék be évi járadékul; azon tanítóknak pedig, kik koruk előhaladottsága miatt a nyugdíjazásból törvényesen kizárva, illetőleg, kik annak nem köteles tagjai, befizetett pénzei adassanak vissza. A tantestület ezen kérvényét az egyesület elnöke, Línhárdt Károly s jegyzője Arányi Antal aláírásával ellátott körlevél kíséretében a többi tanítóegyesületeknek is megküldötte támogatás végett.

N.

— A lapunkban már említett „Paedagogiai társaság“ — mint a „N. L.“ írja — folyó hó 16-dikán tartotta alakuló közgyűlését a cukor-utcai egyleti helyi-

ségben. A tagok szép számmal jelentek meg. P. Szathmáry K. ideiglenes elnök felolvastatván Kerékgyártó Elek jegyzővel az alapszabályokat, a társaságot megalakultnak nyilvánította. A kijelölő bizottság, mely a mult üléstől küldetett ki, nem készítette el a választmányba ajánlandók névsorát, mert még sokak beiratkozását várhatni, a kiknek a választmányból kihagyása a társaságra nézve veszteség lenne. Vita indult meg ezután a fölött, hogy a bizottsági javaslat szerint csak végrehajtó bizottságot válasszanak-e; vagy végleg alakítsák meg a választmányt, ha csak részben is. Vasády Balogh Lajos és Péterfy Sándor indítványozzák, miszerint elnök, titkár, pénztárnok és a választmányba 10 tag választassék. Ez elfogadtatván, a szavazatok gyűjtésével Lederer, Kis Áron és Lakits V. bizattak meg. A szavazatok összeszámláltatván, kihirdettetett az eredmény, mely szerint elnök lett: P. Szathmáry Károly, titkár: dr. Kiss Áron, pénztárnok: Zilahi Sámuel, vál. tagok: Ney Ferenc, György Aladár. Lederer Ábrahám, Rill József, Lakits Vendel, Gyertyánffy, Bója Gergely, Péterfy Sándor, Gyulay Béla, Mayer Miksa. A vidéki ügytársak közül beválasztattak V. Balogh Lajos. Szalay Sándor és Madzsar János. Az alakuló közgyűlés határozatilag kimondá, hogy hivatalos lapjának ideiglenesen a „Népnevelők Lapját“ fogja vallani, s megkéri a népnevelők egyesületét, helyiségül termét egyidőre engedje át. Ezenkívül eszmecsere folyt a megindítandó havi folyóirat s a társaság könyvkiadói-vállalata fölött. — A gyűlés P. Szathmáry Károly beszédével ért véget.

— Wolkenberger Gy. f. v. igazgató t. által szerkesztett „Tanügyi zsebkönyv“ megjelent. Kiállítás igen csinos s a naptári részen kívül gazdag tartalma mind olyan dolgokat foglal magában, melyekre egy tanítónak minden lépten szüksége van. E tanügyi zsebnaptár kiadója Tettei Nándor; ára 1 frt 20 kr. Ajánljuk kartársaink figyelmébe.

— Hibaigazítás. Lapunk 20-ik számának (1877. dec. 15.) 175. lapján, 1-ső hasáb 19 sorában „Természetrajz (Producten-Lehre)“ helyett „Terményrajz (Producten-Lehre)“ olvasandó.

— A Frannlin-társulatnak lapunkhoz mellékelt hír- és könyvárjegyzékét ajánljuk olvasóink figyelmébe.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

K. A. öcsémnek, Hosszufalu. A lapokat az illetőknek elküldöttem; jó akaratodat köszönöm s számolok rá. — B. M. urnak, Zilah. Szives küldeménye vétele előtt tárca rovatunk már le volt foglalva. — B. I. urnak Kalota-Szt.-Király. „Vidéki tanügy“ rovatunk jelen számunkba nem mehetvén be, küldeményét más alkalomra tartottuk fel. — Gajmossy I. urnak. A folytatásokat kérjük. — I. M. urnak, Brassó. A pénzküldeményt rendeltetése helyére juttattuk; a tudosítás igen megkésztet, de talán valamit adhatunk jövőben belőle; tudosításait mindig kedvesen fogadjuk s lapunk anyagi és szellemi érdekeit szives figyelmébe ajánljuk. — Barátainknak, lapunk munkatársainak és pártolóinak boldog újévet kívánok.